

ÇOCUK KLİNİKLERİNDE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN MİZAHİ YAKLAŞIM TERCİHLERİ AÇISINDAN MİZAH TARZLARININ İNCELENMESİ

Oya Sevcan ORAK¹, Ebru ÖZCAN², Elif Güzide EMİRZA¹, Merve ÇAYLAN²

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin mizahi yaklaşım tercihleri açısından mizah tarzlarının incelenmesidir.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan araştırmanın evrenini Samsun il merkezindeki çocuk kliniği bulunan hastanelerde çalışan 257 hemşire; örneklemini ise bu hemşirelerden araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan 108 hemşire oluşturmuştur. Araştırmanın verileri "Tanıtıcı Özellikler Formu" ve "Mizah Tarzları Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Mizah tarzları ölçeği Katılımcı Mizah için, Kendini Geliştirici Mizah için, Saldırgan Mizah ve Kendini Yıkıcı Mizah olmak üzere dört alt boyuta sahiptir. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 21.00 programı ile tanımlayıcı istatistikler ve independent t testi kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Çocukla iletişimde mizahı kullandığını ifade eden hemşireler kendini geliştirici ve katılımcı mizah alt ölçeğinden anlamlı düzeyde yüksek puan alırken; saldırgan mizah alt ölçeğinden anlamlı düzeyde düşük puan almıştır ($p<0.05$). Özel gün kutlama yaklaşımını kullanan hemşirelerin katılımcı mizah alt boyutundan; fıkra anlatma ve çizgi film karakterleri ile uygulama yapma yaklaşımlarını kullanan hemşirelerin ise kendini geliştirici mizah alt boyutundan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı belirlenmiştir ($p<0.05$).

Sonuç: Hediye verme, kostüm giyme, özel gün kutlama, fıkra anlatma, çizgi film karakterleri ile uygulama yapma yaklaşımlarını tercih eden hemşirelerin olumlu mizah tarzına sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yaratıcı drama, kostüm giyme, çizgi film karakterleri ile uygulama yapma yaklaşımlarını kullanan hemşirelerin olumsuz mizah tarzlarının düşük olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk klinikleri; Hemşirelik; Mizah tarzları; Mizah teknikleri.

Examination of Humor Styles in Terms of Humorous Approach Preferences of Nurses Working in Pediatric Clinics

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to examine the humor styles in terms of humorous approach preferences of nurses working in pediatric clinics.

Method: The population of this descriptive type of research consists of 257 nurses who work in hospitals that have pediatric clinics, in Samsun city center, and the paradigm of this research consists of 108 nurses who meet the criteria to involve in this research. The data of the research was collected using "Introductory Features Form" and "Humor Types Scale". There are four sub-categories of humor types: Participatory Humor, Self-Improving Humor, Aggressive Humor, Self Destructive Humor. The evaluation of the data was made using descriptive statistics, independent t test with SPSS 21.00.

Results: The nurses who stated they use humor when communicating with children have scored significantly high in self-improving and participatory humor sub-scales, while scoring significantly low in aggressive humor sub-scale ($p<0.05$). From the participant humor sub-dimension of the nurses who use the special day celebration approach; It was determined that nurses who used the approach of telling jokes and applying cartoons with their characters, scored significantly higher than the self-developing humor sub-dimension ($p <0.05$).

Conclusion: It was determined that the nurses who preferred the approaches of giving gifts, wearing costumes, celebrating special days, telling jokes, and practicing with cartoon characters have a positive humor style. In addition, it was found that the negative humor styles of the nurses who use creative drama, costume, cartoon characters and practice.

Keywords: Child clinics; Nursing; Humor styles; Humor techniques.

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı

Sorumlu yazar: Oya Sevcan ORAK, e-mail: oyasevcan.orak@omu.edu.tr

Yazar Notu: Bu araştırma Uluslararası Çocuk Koruma Kongresi'nde (30 Eylül-3 Ekim 2018, Ünye) poster bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Mizah, bireylerin güzel vakit geçirmelerini ve durumların eğlenceli taraflarını görebilmelerini sağlayan bilişsel bir beceridir (McCosker & Moran, 2012). Aynı zamanda sorunlarla baş etme yolu olarak kullanılan bir savunma mekanizmasıdır (Delgado-Guayve ark., 2016; Erickson & Feldstein, 2007). Genellikle korku, baskı ve kaos ortamlarında kullanılan mizah, bireyin kendisinde gerginlik ve endişe oluşturan durumlardan kurtulmasını sağlamaktadır (Koçer, Eskidemir, & Özbek 2012). Yapılan araştırmalarda pek çok kişi mizahı, stresle başa çıkmada kullandıkları en etkin stratejilerden biri olarak değerlendirmiştir (Ay, Gökler, & Koçak, 2013; Bentur, Stark, Resnizky, & Symon, 2014; Cain, 2012; Delgado-Guayve ve ark., 2016). Mizahın en belirgin fizyolojik göstergelerinden biri olan gülmek, insanın hayatta kalabilmesi için gerekli olan bir çok fonksiyona hizmet etmektedir (Wilkins & Eisenbraun, 2009). Gülmenin, ağrı eşliğini artırdığı, göğüs ve mide-bağırsak enfeksiyonlarından koruduğu, kalp atımının artmasına, solunumun derinleşmesine ve kasların kasılmasına neden olduğu, stresi azaltarak vücudu rahatlattığı görülmüştür (Christie & Moore, 2005; Dunbar ve ark., 2012; Hayashi ve ark., 2016; Kong, Shin, Lee, & Yun, 2014; Kuru, 2016).

Çoğu zaman mizah, psikolojik iyi oluşu sağlayan, kişiler arası eğlenceli ve güven verici bir iletişimin parçasıdır (Karakuş, Ercan, & Tekgöz, 2014; Chan ve ark., 2018). Ancak mizahın bireyler üzerinde yarattığı etki kullanılan mizah tarzı ile yakından ilişkilidir (Kuiper & Leite, 2010). Mizah tarzları, olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayrılmaktadır (Martin et al, 2003). Yapılan çalışmalarda olumsuz mizah tarzlarının, bireylerde potansiyel bir zarar oluşturduğu görülmektedir (Kuiper & Leite, 2010; Linge-Dahl, Heintz, Ruch, & Radbruch, 2018; Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray, & Weir, 2003; Meyer ve ark., 2017). Buna karşın literatürde olumlu mizahın erişkinlerde, yaşlılarda, adölesanlarda ve çocukluklarda terapötik olarak kullanımı oldukça yaygındır (Erickson & Feldstein, 2007; Berger, Wilson, Potts, & Polivka, 2014; Pektaş & Özmert, 2017; Mak & Sörensen, 2018). Hem profesyonel hem de gönüllü bakım vericiler mizah kullanımını bakım vermede önemli bir kaynak olarak değerlendirmişlerdir (Claxton-Oldfield & Bhatt, 2017; Linge-Dahl ve ark., 2018).

Bakım gereksinimi olan ve tedavi sürecindeki çocuklarda hastanede kalış süresindeki belirsizlik, tedavi ve bakımı uygulayan yabancı kişiler, ağırlı tıbbi işlemler, hastanedeki fiziki ortam ile baş edebilmek zorlayıcı bir durumdur (Perktaş & Özmert, 2017). Çocuklar, korktuklarında ya da kendilerini baskı altında hissettiklerinde ağrı ve acıyı bir savunma mekanizması olarak kullanmaktadırlar (Digney, 2009). Çocukların hastane ortamındaki olumsuzluklardan etkilenmelerini en aza indirmek için eğlenmelerini ve gülmelerini sağlamak oldukça önemlidir (Linge, 2011; Warren & Spitzer, 2014). Bu noktada mizah, çocuğun ağrı ya da korkuyla başa çıkmasını kolaylaştırmakta, farklı bilişsel beceriler edinmesine yardımcı olmakta, sosyal ve psikolojik gelişimlerine terapötik bir yaklaşım oluşturarak anksiyete düzeylerini azaltmakta ve iyileşme sürecini hızlandırmaktadır (Dowling, 2002; Klein, 2003; Aydın, 2005; Digney, 2009; Berger ve ark., 2014; Kontos, Miller, Mitchell, & Stirling-Twist, 2015). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşireler muayene

odalarına ve eğitim materyallerine karikatür koyma, çocuk hastaların doğum günlerinde sürpriz partiler hazırlama, özel günlerde eğlenceli maske ve albümler oluşturma, çocukların anlatabileceği düzeyde fıkralar anlatma, anlık şakalar yapma yoluyla mizahı kullanmışlardır. Çocuk kliniğinde mizah kullanımına yönelik yapılan çalışmalarda kliniğe getirilen hastane palyaçosunun, çocukların hastane ortamının olumsuz etkilerinden uzaklaşarak farklı bir dünya ile buluşmalarını sağladığı görülmüştür (Kontos ve ark., 2015; Auerbach, Ruch, & Fehling, 2016; Pektaş & Özmert, 2017).

Hemşireler bireylerle duygusal ve sosyal bir bağlantı kurarak, sağlığı iyileştirme ve motivasyon sağlamada mizahtan yararlanabilecek önemli bir pozisyonda yer almaktadır (Savage, Lujan, Thipparthi, & DiCarlo, 2017; Berger ve ark., 2014; Liu ve ark., 2017). Mizah etkin kullanıldığında, hemşirelik bakımında oldukça etkili bir yaklaşım olabilmektedir (Dean & Gregory, 2004; Christie & Moore, 2005; Aydın, 2005; Berger ve ark., 2014; Kontos ve ark., 2015; Pektaş & Özmert, 2017). Hemşirelerin bakımda mizahı kullanma durumlarına yönelik yapılan çalışmaların çoğu genel klinikler, onkoloji ve psikiyatri kliniklerinde yapılmıştır (Bentur ve ark., 2014; Koç, 2011; Kong ve ark., 2014; Claxton-Oldfield & Bhatt, 2017; Mak & Sörensen, 2018; Linge-Dahl ve ark., 2018). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin bakımda mizah kullanımına yönelik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yapılan bir çalışmada pediatri hemşireleri bakımda mizahın kullanılmasının, çocuklarda hastalıklarının ve hastaneye yatmanın yarattığı stresle baş etmede etkili olduğunu belirtmişlerdir (Dowling, 2002). Çalışanların tuhaf kıyafetler giyerek ameliyat öncesi dönemdeki çocuklara ve ebeveynlerine hediyeler verdikleri ve "Tuhaf Çarşamba" etkinliği yaptıkları diğer bir çalışmada uygulanan mizahi yaklaşımların çocuk ve ebeveyn açısından anksiyetenin azaltılmasında etkili olduğu saptanmıştır (Berger ve ark., 2014). Hastane palyaçoları uygulamasının yapıldığı bir çalışmada, yapılan mizahi yaklaşımların çocukların hastane algılarına pozitif yönde katkı sağlandığı, sağlık çalışanlarının ise projenin çocuklar ve tedavileri için yararlı olduğunu düşündükleri belirtilmiştir (Perktaş & Özmert, 2017). Çocuk-hemşire ve ebeveyn-hemşire arasındaki işbirliğini sağladığı, ağrı ve acı ile başa çıkmada etkili olduğu, anksiyeteyi azalttığı, kontrol kaybını yenmeye olanak sağladığı bildirilen terapötik mizah uygulamalarının ülkemizde kullanımı sınırlı olmakla birlikte, konuyla ilgili daha fazla çalışmaya gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle, bu çalışma çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin mizah tarzları, kullandıkları mizah teknikleri ve bakımda mizah kullanma durumlarının incelenmesini amaçlamaktadır.

Araştırma soruları

Çocuk kliniklerin çalışan hemşirelerin bakımda mizahı kullanma durumları nedir?

Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin kullandıkları mizah teknikleri nedir?

Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin mizah tarzları nedir? Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin bakımda mizahı kullanma durumları açısından mizah tarzlarında farklılık var mıdır?

Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin bakımda kullandıkları mizah teknikleri açısından mizah tarzlarında farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu araştırma, ilişki arayan tanımlayıcı araştırma türünde yapılmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Ağustos 2017-Ocak 2018 tarihleri arasında Samsun il merkezinde çocuk kliniği bulunan iki hastanede gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Samsun il merkezindeki çocuk kliniği bulunan hastanelerde çalışan 257 hemşire; örneklemini ise araştırmaya dahil edilme kriterine uyan 108 hemşire oluşturmaktadır.

Araştırmaya en az 1 yıldır çocuk kliniklerinde çalışmakta olan, ruhsal hastalık tanısına sahip olmayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden hemşireler dahil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler ,“Tanıtıcı Özellikler Formu”, Martin ve ark. (2003) tarafından oluşturulan ve Yerlikaya (2003) tarafından Türkçe geçerlik güvenirliliği yapılmış “Mizah Tarzları Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama formları bizzat hemşireler tarafından doldurulmuştur. Form doldurma işlemi için hemşirelerin uygun olduğu zaman dilimleri belirlenip randevu alınmıştır. Her bir formun doldurulması ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Tanıtıcı Özellikler Formu: Bu form araştırmacılar tarafından ilgili literatür doğrultusunda hazırlanan 18 sorudan oluşmaktadır (Yerlikaya, 2003; Berger ve ark., 2014; Perkaş & Özmert, 2017). Sorular, hemşirelerin yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, medeni durum ve çocuk sahibi olma durumu gibi sosyo-demografik özelliklerini, meslekte ve çocuk kliniğinde çalışma yıllarının sorgulandığı çalışma deneyimi ve bakımda mizah kullanımına verdikleri önem, mizahı kullanma durumları ve kullandıkları mizah tekniklerini içeren üç bölümden oluşmaktadır.

Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ): Mizahın günlük kullanımındaki bireysel farklılıkları ölçmek amacıyla, Martin ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiş 32 maddelik bir ölçektir. Ölçek, “Kesinlikle Katılmıyorum=1” ve “Tamamıyla Katılıyorum=7” şeklinde puanlanan yedili likert tip derecelemeye sahiptir. Türkçe’ye uyarlama alışması Yerlikaya (2003) tarafından yapılmıştır. Ölçek, “Katılımcı mizah”, “Kendini geliştirici mizah”, “Saldırgan mizah” ve “Kendini yıkıcı mizah” olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlardan “Katılımcı mizah”, “Kendini geliştirici mizah” olumlu mizah tarzları iken, “Saldırgan mizah” ve “Kendini yıkıcı mizah” ise olumsuz mizah tarzlarıdır. Her bir alt ölçek 8 maddeden oluşmaktadır. Yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının; Mizah Tarzları Ölçeği’nin alt ölçeklerinden Kendini Yıkıcı Mizah için 0.67; Saldırgan Mizah için 0.69; Katılımcı Mizah için 0.74, Kendini Geliştirici

Mizah için 0.78, toplam puan için ise 0.81 olduğu bulunmuştur. Her bir alt ölçekten alınacak en düşük puan 8, en yüksek puan 56’dır. Alt ölçeklerden alınan puanın yüksekliği, o mizah tarzının kullanım sıklığını göstermektedir (Yerlikaya, 2003). Bu çalışmadan elde edilen cronbach alfa iç tutarlılık kat sayıları ise Kendini Yıkıcı Mizah için 0,68; Saldırgan Mizah için 0,69; Katılımcı Mizah için 0,70; Kendini geliştirici Mizah için 0,74 olarak belirlenmiştir.

Verilerin İstatistiksel Değerlendirmesi

Verilerin değerlendirilmesi SPSS 21.00 programı ile tanımlayıcı istatistikler ve independent t testi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak alınmıştır.

Bağımlı Değerkenler

Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin mizah tarzları.

Bağımsız Değerkenler

Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin mizahi yaklaşım tercihleri.

Etik İlkeler

Araştırmaya başlanmadan önce Ondokuz Mayıs Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik kurulundan, verilerin toplanacağı kurumlardan gerekli izinler alınmıştır (B.30.2.ODM.0.20.08/761). Araştırmada ‘mizah tarzları’ ölçeğinin kullanılabilmesi için ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışmasını yapan Ercüment Yerlikaya’dan e-mail yoluyla izin alınmıştır. Ayrıca araştırmacılar tarafından hemşirelere araştırma ile ilgili bilgilendirmeler yapıldıktan sonra katılmaya gönüllü olanlardan yazılı onam alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın dahil edilme kriterleri içinde en az 1 yıldır çocuk kliniklerinde çalışıyor olma şartının bulunması örnekleme sayısının az olmasına neden olmuştur. Bununla birlikte çalışmanın yalnızca Samsun il merkezindeki çocuk klinikleri olan hastanelerde yürütölmüş olması araştırmanın sınırlılıklarıdır.

BULGULAR

Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin mizah tarzları, mizah teknikleri ve bakımda mizahı kullanma durumlarının incelenmesi amacıyla yapılan araştırma grubuna ait tanıtıcı bilgiler ve araştırma amaçlarına ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Araştırmadaki hemşirelerin yaş ortalaması 36.93 \pm 7.85 olup, hemşire olarak çalışma süreleri 16.08 \pm 9.19 yıl, çocuk kliniklerinde çalışma süreleri ise 9.60 \pm 7.07 yıl olarak bulunmuştur. Araştırma grubunu oluşturan hemşirelerin %96.3’ü kadın, %77.8’i evli, %75.0’ı lisans ve yüksek lisans mezunu, %73.1’i çocuk sahibidir. (Tablo 1).

Hemşirelerin bakımda mizah kullanma durumu incelendiğinde mizah kullandığını ifade edenlerin oranı %81,5’dir. Mizah kullanımının çocukları ne yönde etkileyeceğini sorulduğunda ise hemşirelerin %92,6’sı “olumlu etkiler” yanıtını vermişlerdir.

Tablo 1. Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin tanıtıcı özellikleri (n=108)

Tanıtıcı Özellikler		$\bar{X}\pm SD$	Min-Max
Yaş Ortalaması		36.93 \pm 7.85	21-55
Hemşire olarak çalışma (yıl)		16.08 \pm 9.19	1-35
Çocuk kliniklerinde çalışma (yıl)		9.60 \pm 7.07	1-34
		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	104	96.3
	Erkek	4	3.7
Medeni Durum	Evli	84	77.8
	Bekâr	24	22.2
Öğrenim Durumu	Lise ve Ön Lisans	27	25.0
	Lisans ve Yüksek Lisans	81	75.0
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Var	79	73.1
	Yok	29	26.9

Hediye verme ve sürprizler %38.9 ile en yüksek oranda kullanıldığı ifade edilen tekniktir. Diğerlerinin kullanılma oranı sırasıyla, çizgi film karakterleri ile uygulama yapma %27.8, özel gün kutlamaları %23.1, karikatür %13, yaratıcı drama oyunları %12, fıkra anlatma %11.1, kostüm giyme %4.6 olarak belirlenmiştir. Ayrıca listede belirtilen

tekniklerin dışında olup hemşirelerin kullandıklarını belirttikleri esprili konuşma, mimik kullanma, hikaye anlatma, resim yaptırma, temas gibi teknikler %33.3'lük bir orana sahiptir (Tablo 2).

Tablo 2. Hemşirelerin bakımda kullandıkları mizah teknikleri (n=108)

Mizah Teknikleri	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%
Karikatür	14	13.0	94	87.0
Çizgi film karakteri kullanma	30	27.8	78	72.2
Hediye verme ve sürprizler	42	38.9	66	61.1
Fıkra Anlatma	12	11.1	96	88.9
Yaratıcı Drama Oyunları	13	12.0	95	88.0
Kostüm giyme	5	4.6	103	95.4
Özel Gün Kutlamaları	25	23.1	83	76.9
Diğer teknikleri (mimik, espri, hikaye)	36	33.3	72	66.7
Toplam	108		100	

Hemşirelerin MTÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalamaları incelendiğinde kendini geliştirici mizah alt ölçeğinin 34.85 \pm 8.35; katılımcı mizah alt ölçeğinin 39.63 \pm 7.20; saldırgan mizah alt ölçeğinin 20.63 \pm 6.38 ve

kendini yıkıcı mizah alt ölçeğinin 25.30 \pm 6.84 puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin MTÖ alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı

*MTÖ Alt Boyutları	$\bar{X}\pm SD$	Min-Max
Katılımcı Mizah	39.63 \pm 7.20	23-55
Kendini Geliştirici Mizah	34.85 \pm 8.35	17-56
Saldırgan Mizah	20.63 \pm 6.38	8-33
Kendini Yıkıcı Mizah	25.30 \pm 6.84	12-44

*MTÖ: Mizah Tarzları Ölçeği

İletişimde mizah kullandığını bildiren, hediye verme ve kostüm giyme yaklaşımlarını kullanan hemşirelerin olumlu mizah tarzları olan katılımcı ve kendini geliştirici mizah alt boyut puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0.05; Tablo 4). Ayrıca özel gün kutlama yaklaşımını kullanan hemşirelerin katılımcı mizah alt boyutundan; fıkra anlatma ve çizgi film karakterleri ile uygulama yapma yaklaşımlarını kullanan hemşirelerin ise kendini geliştirici mizah alt boyutundan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı belirlenmiştir (p<0.05; Tablo 4).

Araştırmada kullanılan mizahi yaklaşım açısından olumsuz mizah tarzları puanları da incelenmiştir. Bakımda mizah kullandığını, mizah kullanmanın çocuklar üzerinde olumlu etkisinin olacağını bildiren ve yaratıcı drama oyunlarını kullanma, kostüm giyme yaklaşımlarını kullanan hemşirelerin olumsuz mizah tarzı olan saldırgan mizah alt boyutu puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir (p<0.05; Tablo 4). Çizgi film karakterleri ile uygulama yapan hemşirelerin ise diğer olumsuz mizah tarzı olan kendini yıkıcı mizah alt boyutu puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır (p<0.05; Tablo 4).

Tablo 4. Hemşirelerin bakımda mizahı kullanma durumları ve mizah tarzları arasında ilişki

Özellik	Katılımcı Mizah		Kendini Geliştirici Mizah		Saldırđan Mizah		Kendini Yıkıcı Mizah	
	Ort. \pm SS	Test değeri	Ort. \pm SS	Test değeri	Ort. \pm SS	Test değeri	Ort. \pm SS	Test değeri
İletişimde Mizah Kullanıyor Musunuz?								
Kullanıyorum	40.45 \pm 7.26	t: 2.530	36.07 \pm 8.04	t: 3.354	19.86 \pm 6.28	t: 2.726	25.75 \pm 7.05	t: 1.421
Kullanmıyorum	36.05 \pm 5.80	p: 0.013	29.45 \pm 7.68	p: 0.001	24.05 \pm 5.77	p: 0.007	23.35 \pm 5.61	p: 0.158
İletişimde Mizah Kullanma İletişimi Nasıl Etkiler?								
Olumlu etkiler	40.00 \pm 7.13	t: 1.863	35.29 \pm 8.29	t: 1.952	20.15 \pm 6.16	t: 2.911	25.51 \pm 6.82	t: 1.098
Olumsuz etkiler	35.12 \pm 6.99	p: 0.065	29.37 \pm 7.53	p: 0.054	26.75 \pm 6.18	p: 0.004	22.75 \pm 7.12	p: 0.275
Çizgi Film Karakterleri ile Uygulama Yapma Durumu								
Evet	41.66 \pm 6.71	t: 1.834	39.40 \pm 7.60	t: 3.713	20.40 \pm 6.54	t: 0.240	24.17 \pm 6.23	t: 2.845
Hayır	38.85 \pm 7.27	p: 0.069	33.10 \pm 8.00	p: 0.000	20.73 \pm 6.36	p: 0.811	28.23 \pm 7.58	p: 0.005
Hediye Verme Tekniğini Kullanma Durumu								
Evet	41.71 \pm 7.40	t: 2.443	37.73 \pm 8.67	t: 2.967	19.33 \pm 6.06	t: 1.711	26.54 \pm 7.08	t: 1.512
Hayır	38.31 \pm 6.80	p: 0.016	33.01 \pm 7.65	p: 0.004	21.46 \pm 6.48	p: 0.090	24.51 \pm 6.62	p: 0.133
Fıkra Anlatma Tekniğini Kullanma Durumu								
Evet	43.08 \pm 6.72	t: 1.774	40.16 \pm 5.54	t: 2.389	18.66 \pm 6.90	t: 1.137	28.25 \pm 8.28	t: 1.591
Hayır	39.20 \pm 7.17	p: 0.079	34.18 \pm 8.42	p: 0.019	20.88 \pm 6.30	p: 0.258	24.93 \pm 6.60	p: 0.115
Yaratıcı Drama Oyunlarını Kullanma Durumu								
Evet	42.53 \pm 6.23	t: 1.558	35.76 \pm 9.01	t: 0.421	16.76 \pm 4.34	t: 2.381	25.07 \pm 5.51	t: 0.128
Hayır	39.24 \pm 7.26	p: 0.122	34.72 \pm 8.30	p: 0.675	21.16 \pm 6.45	p: 0.019	25.33 \pm 7.03	p: 0.899
Kostüm Giyme Tekniğini Kullanma Durumu								
Evet	46.60 \pm 8.17	t: 2.254	45.20 \pm 9.09	t: 2.936	13.60 \pm 4.39	t: 2.592	29.20 \pm 5.93	t: 1.306
Hayır	39.30 \pm 7.02	p: 0.026	34.34 \pm 8.02	p: 0.004	20.98 \pm 6.27	p: 0.011	25.11 \pm 6.85	p: 0.194
Özel Gün Kutlama Tekniğini Kullanma Durumu								
Evet	42.32 \pm 7.28	t: 2.159	37.56 \pm 7.68	t: 1.871	18.88 \pm 5.50	t: 1.583	25.16 \pm 6.84	t: 0.121
Hayır	38.83 \pm 7.02	p: 0.033	34.03 \pm 8.41	p: 0.064	21.16 \pm 6.56	p: 0.116	25.34 \pm 6.89	p: 0.904

t: Independent t testi

TARTIŞMA

Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin mizah tarzları, mizah teknikleri ve bakımda mizahı kullanma durumlarının incelenmesi amacıyla yapılan araştırma grubuna ait bulgular bu bölümde tartışılacaktır.

Mizahı kullanmak ile mizahı algılamak ve değerlendirmek birbirinden farklıdır. Mizah kullanımını uygun ve yararlı olarak değerlendiren bireylerin hepsi mizahı kullanmayabilir (Linge-Dahl ve ark., 2018). Araştırmadaki hemşirelerin büyük çoğunluğu çocuk hastayla iletişimde mizahı kullandığını bildirirken; kullandıkları mizahi teknikler incelendiğinde araştırılan mizahi yaklaşımların kullanılma oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Hediye verme yaklaşımı araştırılan mizahi yaklaşımlar arasında en yüksek kullanılma oranına sahiptir. Diğerlerinin kullanılma oranı sırasıyla, esprili konuşma, mimik kullanma, hikaye anlatma, resim yaptırma, temas gibi listede belirtilenlerin dışında kalan teknikler, çizgi film karakterleri ile uygulama yapma, özel gün kutlamaları, karikatür, yaratıcı drama oyunları, fıkra anlatma, kostüm giyme olarak belirlenmiştir. Literatürde mizah tanımı ve kullanılan mizah teknikleri olarak bir fikir birliği olmamasına karşın sağlık hizmeti sunan profesyonellerin kullandıkları mizahi yaklaşımlarla ilgili çalışmalar bulunmaktadır (Linge-Dahl ve ark., 2018). Linge'nin (2011) hastane palyaçolarının çocuklar üzerinde etkisine yönelik yapmış olduğu bir çalışma sonucuna göre; hastane palyaçolarıyla mizahi yaklaşımın hastanede yatan çocuklar üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Linge, 2011). Benzer şekilde Auerbach ve arkadaşları (2016), klinik palyaçoların hastaların emosyonel durumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermişlerdir (Auerbach ve ark., 2016). Örneklem grubunu doktor, hemşire, diyetisyen gibi 47 sağlık çalışanının, 42 ailenin ve yaşları 5-18 yaş arasında değişen 21 çocuğun oluşturduğu 'Doktor palyaço projesi' çalışmasında sağlık çalışanlarının tamamı projenin çocuklar için yararlı olduğunu ve tedavilerine katkı sağladığını bildirmiştir. Buna rağmen; personelin %50'si proje kapsamında yer alan uygulamaların çeşitlendirilmesi, çocukların yanında daha fazla kalınması, tedavileri sırasında çocuklara eşlik edilmesi, daha fazla oyun ve hediye verilmesi gibi seçeneklerin oluşturulması önerilerinde bulunmuştur (Perktaş & Özmert, 2017). Hastaneye yatan çocukların hemşireler ve hemşirelerin davranışları ile ilgili algılarının incelendiği bir çalışmada çocuklar hemşirelerle ilgili algılarını sözcüklerle açıklarken hemşirelerin mizahi yaklaşımlarına vurgu yapmışlardır. Araştırmaya katılan 5 yaşındaki bir erkek çocuk hemşireler için "Onlar bana boya kalemi, çıkartmalar ve oyuncaklar verdiler", 10 yaşında bir kız çocuk ise "Benimle oynadılar, oyuncak getirdiler" ifadelerini kullanmışlardır. 5 yaşında bir kız çocuğu "Beni güldürdüler"; 7 yaşındaki bir kız çocuğu "Beni mutlu ediyorlardı" şeklinde yorumlar yaparken; gençler "Onlar komikti" ve "İyi bir espri anlayışı vardı" şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır. Araştırmada yaşa uygun aktivitelerin önemi üzerinde de durulmuştur (Schmidt ve ark., 2007). Ayrıca hastalık ve hastaneye yatmaya bağlı nedenlerle travmatize olan çocuklarda, oyun terapisi, yaratıcı drama gibi pek çok sanatsal etkinliğin yararları literatürdeki çalışmalarla ortaya konulmuştur (Findling, 2004; Boran, 2010; Teksöz & Ocakçı, 2011). Araştırmada hemşirelerin bakımda mizah kullandıklarını ve mizah kullanımının bakımda olumlu etkisinin olabileceğini düşündüklerini ifade etmelerine karşın

mizah teknikleri kullanım oranlarının düşük olması mizah tekniklerinin yararları konusunda literatürde fikir birliği olmamasından ya da mizah teknikleri kullanımına önem vermemelerinden kaynaklanabileceğini düşündürmektedir.

Mizahın temelinde eğlence ve hoşgörü bulunmasına karşın bu durum mizahın salt eğlence olduğu anlamına gelmediği gibi, eğlencenin de salt mizah olduğu anlamına gelmemektedir (Teker, Çelikten, & Halavuk, 2018). Bireysel farklılıkları ifade etmesi açısından günlük yaşam içerisinde mizah; uyumlu ya da uyumsuz; içsel ya da kişilerarası oluşuna göre dört farklı boyutta ele alınabilir (Teker ve ark., 2018). Mizahın bireyler üzerindeki etkisi kullanılan mizah türü ile yakından ilişkilidir. Katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah olumlu mizah tarzları iken; saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah olumsuz mizah tarzlarıdır. *Katılımcı mizah*; başkalarını eğlendirmek, gevşetmek için mizah (şaka yapma, fıkra anlatma, komik şeyler söyleme, zeki latifeler gibi) kullanma kabiliyetini içermektedir. *Kendini geliştirici mizah*; Freud'un savunma mekanizması olarak değerlendirdiği bu mizah tarzı genel anlamda hayata mizahi bir bakış açısı, hayatın uyuşmazlıkları karşısında eğlenme eğilimi, stres ve sıkıntı anında bile komik bir perspektiften bakabilmeyi içermektedir. *Saldırgan mizah*; bireyin kendi haz ve üstünlük duygularını ön planda tutarak gereksinimlerini karşılamaya çalıştığı mizah tarzıdır. *Kendini yıkıcı mizah*; ise kendi gereksinimlerini önemsemediği yalnızca başkalarına yakın olabilmek ve kendini onlara kabul ettirmek için kendini aşağılama pahasına komik şeyler anlatma ve yapma, kendini başkalarının maskarası yapma, kendisiyle alay edildiğinde ya da aşağılandığında diğerleriyle gülmeyi kapsayan bir mizah tarzıdır (Bulut, Amanak, & Sebahat, 2017; Teker ve ark., 2018). Araştırmadaki hemşirelerin en yüksek puanı katılımcı mizah tarzı alt boyutundan aldıkları; olumlu mizah tarzları olan katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzlarının, olumsuz mizah tarzları olan saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzlarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Bir eğitim araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerle yapılan çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Çalışmada hemşirelerin en yüksek puanı "katılımcı mizah" alt boyutundan aldıkları; diğer mizah tarzlarının ise "kendini geliştirici mizah", "kendini yıkıcı mizah" ve "saldırgan mizah" olarak sıralandığı saptanmıştır (Bacıvan, Ünal, Akın, Çınar, & Özen, 2016). Hemşirelerin terapötik mizah kullanma durumları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği başka bir çalışmada hemşirelerin Mizah Tarzları Ölçeği'nin alt boyutlarından aldıkları puanlar "katılımcı mizah" puan ortalaması en yüksek olacak şekilde, "kendini geliştirici mizah", "saldırgan mizah" ve "kendini yıkıcı mizah" olarak sıralanmıştır (Tuğut & Kaya, 2017). Hemşireliğin toplumla iç içe, özveri isteyen, problem çözme süreçlerinin aktif kullanıldığı ve etkili iletişim becerilerinin çok önemsendiği bir meslek grubu olması daha yüksek oranda olumlu mizah tarzlarına sahip olunmasında etkili olabilir. Ayrıca araştırmadan elde edilen bulgular hemşirelerin çocuk hastalarla iletişimi kolaylaştırmak için bakım uygulamalarını olumlu mizah tarzlarıyla zenginleştirdiğini; mizahı yaşamlarına olumlu yönde entegre ettiklerini düşündürmektedir.

Mizahın sonuçlarından biri gülmektir. Karikatürler, fıkralar, kitaplar, mimikler, espriler mizah aracı olarak kullanılabilir. Fakat birey için komik ya da gülünç olan şeyler oldukça bireyseldir. Bir birey için komik olan bir durum başkası için komik olmayabilir. Mizaha verilen tepkiyi kültür, cinsiyet, yaş, anksiyete, etnik köken gibi birçok faktör etkiler

(Astedt-Kurki & Isola, 2001). Hemřirelerin çocuk hastayla iletiřimde mizahı kullanma durumları ve mizahi yaklařımları açısından mizah tarzları incelenmiřtir. Arařtırmada hemřirelerin %81.5'inin bakımda mizah kullandıklarını ve %92.6'sı hemřirelerin mizah kullanımlarının bakımı olumlu etkileyeceđini dűřündüklerini ifade etmiřlerdir. Beck'in (1997) 21 hemřire ile yapmıř olduđu bir çalıřma sonucuna gűre ise; hemřireler, zor durumlar ve zor hastalarla bař edebilmek için mizahı kullanmanın önemli lűde etkili olduđunu ve hastaları olumlu yűnde etkilediđini ifade etmiřlerdir (Beck, 1997). Berger ve arkadařlarının (2014) yaptıkları bir arařtırmada ise çocuklara cerrahi iřlem öncesinde ve sonrasında giyebileceđi renkli kostűmler ve oyuncaklar verilmiřtir. Renkli kostűmler ve oyuncak verilen ebeveynlerin ve çocukların kayđı dűzeylerinin önemli lűde dűřűk olduđu ve bu uygulamanın çocukların iyileřme sűrecini hızlandırdıđı saptanmıřtır (Berger ve ark., 2014). Literatűrde, bakımda mizah kullanımının olumlu etkilerini bildiren pek çok çalıřma bulunmaktadır (Berger ve ark., 2014; Kontos ve ark., 2015; Pektař & zmert, 2017; Pinna, Mahtani-Chugani, Snchez Correas, & Sanz Rubiales, 2018; Mak & Sörensen, 2018). Literatűrle paralellik gösteren bu bulgu, ocuk hastalara yaklařımda mizahı kullanmanın çocuklarda rahatlatıcı, hastanede yatma ile ilgili gerginliklerini ve kaygılarını azaltıcı etki oluřturabileceđini göstermektedir.

İletiřimde mizah kullandıđını bildiren, hediye verme ve kostűm giyme yaklařımlarını kullanan hemřirelerin olumlu mizah tarzları olan katılımcı ve kendini geliřtirici mizah alt boyut puanları anlamlı dűzeyde yűksek bulunmuřtur ($p<0.05$). Ayrıca zel gűn kutlama yaklařımını kullanan hemřirelerin katılımcı mizah alt boyutundan; fıkra anlatma ve çizgi film karakterleri ile uygulama yapma yaklařımlarını kullanan hemřirelerin ise kendini geliřtirici mizah alt boyutundan anlamlı dűzeyde yűksek puan aldıđı belirlenmiřtir ($p<0.05$). Literatűrde kostűm giyme ve hediye verme gibi tekniklerin özellikle ocuk hastalar űzerinde olumlu etkileri gösterilmiřtir (Berger ve ark., 2014; Perkař & zmert, 2017). Arařtırmada olumlu mizah tarzlarına sahip hemřirelerin bu mizah tarzlarına yűnelik teknikleri daha çok kullandıkları grűlmektedir. Ayrıca mizahın yařla birlikte artan ve biliřsel bir yetenek olduđu dűřűnűldűđűnde olumlu mizah tarzına sahip hemřirelerin mesleđi geređi olumlu mizah duygusu oluřturmuř ve kendilerini geliřtirmiř olabileceklerini de dűřűndűrmektedir. Arařtırmada kullanılan mizahi yaklařım açısından olumsuz mizah tarzları puanları da incelenmiřtir. İletiřimde mizah kullandıđını ve iletiřimde mizah kullanmanın olumlu etkisinin olacađını bildiren, yaratıcı drama oyunlarını, kostűm giyme yaklařımlarını kullanan hemřirelerin diđer gruplara gűre daha dűřűk dűzeyde saldırgan mizah tarzına sahip oldukları belirlenmiřtir ($p<0.05$). izgi film karakterleri ile uygulama yapan hemřirelerin ise kendini yıkıcı mizah tarzının daha dűřűk olduđu saptanmıřtır ($p<0.05$). Literatűrde uygun tasarlanan karakterlerin mizah ögesi olarak deđerlendirilebileceđi ifade edilmektedir (Gökçearslan, 2009). Özellikle ařına olunan karakterlerin kayđı dűzeyini azaltmada etkili olabileceđi dűřűnűlmektedir (Schick, McGlynn, & Woolam, 1972). Hastanelerde kullanılan çizgi film karakterlerinin genellikle çocukların en çok grdűđű ve sevdiđi karakterler olduđu bilinmektedir. Buna gűre arařtırmadaki hemřirelerin saldırgan ve kendini geliřtirici mizah tarzlarına karřın katılımcı ve kendini geliřtirici mizah tarzı puanları daha yűksek olan hemřirelerin çizgi film karakterleri, yaratıcı drama ve kostűm giyme gibi teknikleri kullanarak

yapıcı bir iletiřim kurarak çocukların kayđı dűzeylerini azaltmak istemeleri bu sonucu dűřűndűrebilir. Arařtırmanın bu bulgusu bakımda iletiřimi kolaylařtıran mizah tekniklerini kullanan hemřirelerin olumsuz mizah tarzlarına karřın olumlu mizah tarzlarına sahip olduđunu ve olumsuz mizah tarzlarını sık kullanmadıklarını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemřirelerin bűyűk çođunluđunun bakımda mizahı kullandıđı; tamamına yakınının mizah kullanımının bakımı olumlu etkileyeceđini dűřűndűđű; buna rađmen bakımda mizahi yaklařımları kullanma oranlarının dűřűk olduđu, en sık kullanılan mizah tekniklerinin sırasıyla hediye verme, esprili konuřma, mimik kullanma, hikye anlatma, resim yapma ve temas olduđu sonucuna ulařılmıřtır. Arařtırma sonucunda hemřirelerin mizah tarzlarına gűre en yűksek puanı katılımcı mizah tarzı alt boyutundan aldıkları; olumlu mizah tarzları olan katılımcı ve kendini geliřtirici mizah tarzlarının, olumsuz mizah tarzları olan saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzlarından yűksek olduđu saptanmıřtır.

Arařtırmada ocuklarla iletiřimde mizah kullandıđını bildiren hemřirelerin yűksek dűzeyde olumlu mizah tarzlarına sahip oldukları; olumsuz mizah tarzlarının ise dűřűk olduđu sonucuna ulařılmıřtır. İletiřimde mizah kullanmanın olumlu etkisinin olacađını bildiren hemřirelerin saldırgan mizah tarzlarının dűřűk olduđu belirlenmiřtir.

Tercih edilen mizahi yaklaşıma gűre mizah tarzları açısından elde edilen sonuçlar ise aşağıda verilmiştir:

- Hediye verme yaklaşımını kullanan hemşirelerin olumlu mizah tarzlarının ikisinin de yűksek olduğu,
- Kostűm giyme yaklařımını kullanan hemřirelerin olumlu mizah tarzlarının ikisinin de yűksek olduđu; saldırgan mizah tarzlarının dűřűk dűzeyde olduđu,
- Özel gűn kutlama yaklařımını kullanan hemřirelerin katılımcı mizah tarzlarının yűksek olduđu,
- Fıkra anlatma yaklaşımını kullanan hemşirelerin kendini geliştirici mizah tarzlarının yűksek olduğu,
- izgi film karakterleri ile uygulama yapma yaklařımlarını kullanan hemřirelerin kendini geliřtirici mizah tarzlarının yűksek olduđu; kendini yıkıcı mizah tarzının dűřűk olduđu,
- Yaratıcı drama oyunlarını kullanan hemřirelerin saldırgan mizah tarzlarının dűřűk dűzeyde olduđu sonucuna ulařılmıřtır.

ocuk kliniklerinde çalışan hemşirelere bakımda mizah kullanımının önemi, mizah tarzlarının bireyler űzerindeki etkileri, olumlu mizah duygusu geliştirme, bakımda mizah kullanılması ve mizah teknikleri konusunda hizmet içi eğitimler planlanması, mizah kullanımının hemşirelik műfredatına entegre edilmesi, mizah kullanımına ilişkin çalışmaların daha bűyűk örnekleme grubu ile yapılması ve mizahın etkinliğini değerlendirebilmek için araştırmaların deneysel olarak planlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Astedt-Kurki, P., & Isola, A. (2001). Humour between nurse and patient, and among staff: Analysis of nurses' diaries. *Journal of Advanced Nursing*, 35(3):452-458.
- Auerbach, S., Ruch, W., & Fehling, A. (2016). Positive emotions elicited by clowns and nurses: An experimental study in a hospital setting. *Translational Issues in Psychological Science*, 2(1), 14.

Ay, Ö., Gökler, R., & Koçak, R. (2013). Mizah tarzları, yaratıcılık ve yaşam doyumu: Ortaöğretim öğrencileri üzerinde bir inceleme. *International Journal of Social Science*, 6(6), 739-767.

Aydın, A. (2005). Hemşirelik ve mizah. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9 (1): 1-5.

Bagecivan, G., Ünal, M., Akın, A., Çınar, F. I., & Özen, N. (2016). Hemşirelik ve Mizah: Hemşirelerin Çalışma Alanları Mizah Tarzlarını Etkiler mi? *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 13 (2): 95-100.

Beck, C.T.(1997). Humor in nursing practise: A phenomenological study. *International Journal of Nursing Studies*, 34(5):346-352.

Bentur, N., Stark, D., Resnizky, S., & Symon, Z. (2014). Coping strategies forexistencial and spiritual suffering in Israeli patients with advanced cancer. *Isr.J. Health Policy Res.* 3:21. doi: 10.1186/2045-4015-3-21.

Berger, J., Wilson, D., Potts, L., & Polivka, B. (2014). Wacky wednesday: Use of distraction through humor to reduce preoperative anxiety in children and their parents. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, 29(4), 285-291.

Boran, E. (2010). Risk Guruplarıyla Sosyal Alanda Yaratıcı Drama Çalışmalarının Etkileri. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tiyatro Eleştirme ve Dramaturji Anabilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Bulut, S., Amanak, K., & Sebahat, SAY. (2017). Ebelik öğrencilerinin mizah kullanımına ilişkin görüşleri ve mizah tarzlarının incelenmesi. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(2), 43-53.

Erickson, S. J., & Feildstein, S. W. (2007). Adolescent humor and İts relationship tocoping, defense strategies, psychological distress and well-being. *Child Psychiatry and Human Development*, 37 (3): 255 271.

Cain, C. (2012). Integrating dark humor and compassion: Identities and presentations of self in the front and back regions of hospice. *J. Contemp.Ethnogr.* 41, 668–694. doi: 10.1177/0891241612458122.

Chan, Y.C., Hsu, W.C., Liao, Y.J., Chen, H.C., Tu, C.H., & Wu, C.L. (2018). Appreciation of different styles of humor: An fMRI study. *Scientific Reports*, 8(1), 15649.

Christie, W., & Moore, C. (2005). The impact of humor on patients with cancer. *Clinical Journal of Oncology Nursing*, 9(2), 211.

Claxton-Oldfield, S., & Bhatt, A. (2017). Is there a place for humor in hospice palliative care? Volunteers say “yes”! *am. J. Hospice Palliat Med.* 34, 417–422. doi: 10.1177/1049909116632214.

Dean, R.A.K., & Gregory, D.M. (2004). Humor and laughter in palliative care: An ethnographic investigation. *Palliative & Supportive Care*, 2(2), 139-148.

Delgado-Guay, M., Rodriguez-Nunez, A., De la Cruz, V., Frisbee-Hume, S., Williams, J., Wu, J., Liu, D., Fisch, M.J., & Bruera, E. (2016). Advanced cancer patients' priorities regarding wishes at the end of life: A randomized controlled study. *J. Clin. Oncol.* 33,4273–4281. doi: 10.1007/s00520-016-3260-9.

Digney, J. (2009). Humour and connecting with kids in pain. *Reclaiming Children and Youth*, 18(3), 54.

Dowling, J.S. (2002). Humor: A coping strategy for pediatric patients. *Pediatric Nursing*. 28(2):123-131.

Dunbar, R.I.M., Baron, R., Frangou, A., Pearce E., Van Leeuwen E.J.C., Stow J., Partridge G., MacDonald, L., Barra V., & Van Vugt, M. (2012). Social laughter is correlated

with an elevated pain threshold. *Proc Biol Sci*, 279: 1161–1167.

Findling, JH. (2004). Development of a Trauma Play Scale: an Observation-Based Assessment of The Impact of Trauma on the Play Therapy Behaviors of Young Children. University of North Texas. Yayınlanmamış Doktora Tezi. United States.

Gökçearslan, A. (2009). Canlandırmalarda: Mizah, anatomik yapı ve karakter tasarımı. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (23), 79-91.

Hayashi, K., Kawachi, I., Ohira, T., Kondo, K., Shirai, K., & Kondo, N. (2016). Laughter is the best medicine? A cross-sectional study of cardiovascular disease among older Japanese adults. *J Epidemiol* 26: 546–552. doi:10.2188/jea.JE20150196.

Karakuş, Ö., Ercan, F. Z., & Tekgöz, A. (2014). The relationship between types of humor and perceived social support among adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 1194-1200.

Klein, A.J. (2003). Humor in children's lives a guidebook for practitioners. London: Praeger Publishers, 3-9.

Koc, S. (2011). The effects of hospital clowns on the anxiety levels of preoperative children and parents/Hastane palyacolarinin ameliyat öncesi dönemdeki çocuklar ve ebeveynlerinin anksiyete düzeylerine etkisinin belirlenmesi. *Journal of Education and Research in Nursing*. vol. 8(3): 26.

Koçer, H., Eskidmir, S., & Özbek, T. (2012). 6 yaş çocuklarının mizahi tepkilerinin Paul E. Mcghee'nin mizah gelişim evrelerine göre incelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching*. 1(4): 82-93.

Kong, M., Shin, S.H, Lee, E., & Yun, E.K. (2014). The effect of laughter therapy on radiation dermatitis in patients with breast cancer: A single-blind prospective pilot study. *Oncotargets and Therapy*, 7: 2053–2059.

Kontos, P., Miller, K.-L., Mitchell, G., & Stirling-Twist, J. (2015). Presencedefined: The reciprocal nature of engagement between elder-clowns and persons with dementia. *Dementia* 16, 46–66. doi: 10.1177/1471301215580895.

Kuiper, N. A., & Leite, C. (2010). Personality impressions associated with four distinct humor styles. *Scandinavian Journal of Psychology*, 51(2), 115-122.

Kuru, N. (2016). Gülme terapisinin huzurevinde kalan bireylerin yaşam kalitesine etkisi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Linge-Dahl, L. M., Heintz, S., Ruch, W., & Radbruch, L. (2018). Humor assessment and interventions in Palliative Care: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 9.

Linge, L. (2011). Joy without demands: Hospital clowns in the world of ailing children. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*. 6: 1-8.

Liu, YP., Sun, L., Wu, XF., Yang, Y., Zhang, CT., Zhou, HL., & Quan, XQ. (2017). Use of humour in medical education: a survey of students and teachers at a medical school in China. *BMJ open*, 7(11).

McCosker, B., & Moran, C. C. (2012). Differential effects of self-esteem and interpersonal competence on humor styles. *Psychology Research and Behavior Management*, 5, 143.

Mak, W., & Sörensen, S. (2018). Are humor styles of people with dementia linked to greater purpose in life? *The Gerontologist*, 58(5), 835-842.

Martin, R. A., Puhlik-Doris, P. Larsen, G., Gray, J., & Weir, K. (2003). Individual Differences of Uses of Humor and Their Relation to Psychological Well-Being: Development of the Humor Styles Questionnaire, *Journal of Research in Personality*, 37 (1), 48-75.

Meyer, N.A., Helle, A.C., Tucker, R.P., Lengel, G.J., DeShong, H.L., Wingate, L.R., & Mullins-Sweatt, S.N. (2017). Humor styles moderate borderline personality traits and suicide ideation. *Psychiatry research*, 249, 337-342.

Perktaş, E., & Özmert, E. (2017). Çocukların hastane kaygılarının azaltılması üzerine bir değerlendirme: Hastane palyaço projesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 60: 83-87.

Pinna, M. Á. C., Mahtani-Chugani, V., Sánchez Correas, M. Á., & Sanz Rubiales, A. (2018). The use of humor in palliative care: a systematic literature review. *American Journal of Hospice and Palliative Medicine*, 35(10), 1342-1354.

Schmidt, C., Bernaix, L., Koski, A., Weese, J., Chiappetta, M., & Sandrik, K. (2007). Hospitalized children's perceptions of nurses and nurse behaviors. *MCN: The American Journal of Maternal/Child Nursing*, 32(6), 336-342.

Savage, B.M., Lujan, H.L., Thipparthi, R.R., & DiCarlo, S.E. (2017). Humor, laughter, learning, and health! A brief review. *Advances in Physiology Education*, 41(3), 341-347.

Schick, C., McGlynn, R. P., & Woolam, D. (1972). Perception of cartoon humor as a function of familiarity and anxiety level. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24(1), 22.

Teker, N., Çelikten, M., & Halavuk, F. (2018). Eğitim yönetiminde mizah tarzı ve iş doyumunu ilişkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 521-546.

Teksöz E, Ocakçı AF. (2011). Improving toys with drama method in children's health nursing. *Acta Paediatrica Nurturing The Child*, 100:463, 96-136.

Tuğut, N., & Kaya, D. (2017). Hemşirelerin terapötik mizah kullanma durumları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(3).

Warren, B., & Spitzer, P. (2014). *Smiles are everywhere: Integrating clown-play into healthcare practice*. London: Routledge Press, 1-14.

Wilkins, J., & Eisenbraun, A. J. (2009). Humor theories and the physiological benefits of laughter. *Holistic Nursing Practice*, 23(6), 349-354.

Yerlikaya, E. (2003). Mizah tarzları ölçeği (Humor styles questionnaire) uyarlama çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.